

STATUT
Publicznych Szkół

STATUT PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH

(Z uwzględnieniem zmian do r. 1937)

Book
4464

Wstępem i przypisami bibliograficznymi
opatrzyła
STEFANIA ŁOTOCKA

L W Ó W 1 9 3 7

SKŁAD GŁÓWNY: KSIĘGARNIA R. SCHWEITZERA WE LWOWIE
UL. BATOREGO 26.

Centralna Biblioteka Pedagogiczna
Kuratorium Urzędu Szkolnego / Powiatowego
we Wrocławiu
RP
Nr. inv. **A** 4764

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna
we Wrocławiu

WRO0040015

Drukarnia „EKONOMJA“ Lwów, Kopernika 18.

I.

Przedmowa

Nie ma książki bardziej potrzebnej i dla kierownika i dla każdego nauczyciela szkoły powszechnej w Polsce, jak „Statut Publicznych Szkół Powszechnych“.

Szczególnie ważną zaś i podstawową wprost rzeczą jest znajomość „Statutu Publicznych Szkół Powszechnych“ dla każdego nowowstępującego do zawodu nauczyciela i nauczycielki szkół powszechnych, — tym bardziej, iż przeważnie ukończyli Zakłady kształcenia nauczycieli przed nową reformą szkolną ustrojową i programową w Polsce i nie znają jej istoty.

Zasadniczo tylko „Statut szkół powszechnych“, opracowany przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, może ich autorytatywnie pouczyć, — jakie są zadania współczesnej szkoły powszechnej w Polsce, jej ogólne zasady organizacyjne i stopnie, czas nauki, jakie są obowiązki i odpowiedzialność nauczyciela, kierownika szkoły, Rady Pedagogicznej, jakie są najogólniejsze tendencje programu nauczania, jego zakres i sposób wykonywania w szkołach różnych stopni, — jaki jest cel i program pracy wychowawczej, — jakie są zadania i obowiązki uczniów, —

jakie uprawnienia daje ukończenie Szkoły Powszechnej i t. d.

Normuje zresztą statut i tak ważne rzeczy, jak stosunek szkoły i nauczyciela do środowiska, akcentując rolę kulturalną szkoły w każdym z typów środowisk.

Zasadniczy tekst „Statutu Publicznych Szkół Powszechnych Siedmioletnich“ ogłosiło Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie dnia 21 listopada 1933 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 14, poz. 194), — zmiany w dniu 30 października 1935 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11 z r. 1935, poz. 192) — do Nr. II. Pr. 6004/35.

Przypomnieć zaś warto, że w myśl okólnika Ministra W. R. i O. P. Nr. 31 z dnia 7. IV. 1936 II. P. 1814/36 — 3b — ...do czasu wydania oddzielnego zarządzenia,... przepisy statutu, odnoszące się do szkół I-go stopnia mają zastosowanie do szkół 1 — 2 klasowych, względnie do szkół o 1 i 2 nauczycielach; — odnoszące się do szkół II stopnia mają zastosowanie do szkół 3 i 4 klasowych, względnie do szkół o 3 i 4 nauczycielach; — przepisy zaś odnoszące się do szkół III stopnia mają zastosowanie do szkół 5, 6 i 7 klasowych, względnie do szkół o 5, 6 i 7-miu lub więcej nauczycielach.

„Statut Publicznych Szkół Powszechnych“ doczekał się bardzo rzeczowego i wyczerpującego komentarza, który opracował zasłużony Wizytator Ministerialny S. Klebanowski i ogłosił w „Oświacie i Wychowaniu“, miesięczniku, wydawanym staraniem Ministerstwa W. R. i O. P. w Warszawie (str. 3—14, — rocznik 1934), do którego każdego odsyłam, — oraz oświetlenia zagad-

nienia realizacji statutu na różnych terenach. Dość wspomnieć o rozprawce Huberta Kiena „Pierwszy Rok Realizacji Statutu Publicznych Szkół Powszechnych Siedmioletnich“. — Oświata i Wychowanie. R. 1934, str. 634—645 oraz innych.

Brak było atoli wydania tekstu „Statutu“ opatrzonego wskazaniem bibliograficznym, któryby stał się dla nauczycieli i kierowników szkół powszechnych, a szczególnie nowowstępujących nauczycieli z jednej strony punktem wyjścia dla pracy samokształceniowej, wskazując dzieła psychologiczne, pedagogiczne i dydaktyczne, jakie poruszane przez statut problemy i zadania, szerzej omawiają, wprowadzając w nie, omawiając ich istotę i wagę z punktu widzenia teorii nauki, — z drugiej był przewodnikiem praktycznym w pierwszych chwilach pracy na terenie Szkoły powszechnej, wskazującym, gdzie sposobu rozwiązania spotykanych trudności szukać należy.

Niniejsze wydanie ma stać się takim „Vademecum“ dla każdego z najmłodszych kolegów i koleżanek.

Ma zarazem być tym tekstem zasadniczym podręcznym, który pouczy do czego dąży polskie szkolnictwo powszechne.

Oczywiście, że wydanie to będzie bardzo potrzebne także i dla wszystkich tych nauczycieli, którzy czy to przygotowując się do egzaminu praktycznego, czy W. K. N. (części pedagogicznej), czy wreszcie pragnąc pogłębiać prywatnie swą wiedzę o szkole i wychowaniu zacząć muszą od „Statutu“. On bowiem w najbardziej bogaty sposób zawarł i ogniskuje wszystkie wymienione zagadnienia, w związku z szkołą powszechną właśnie, — najbardziej każdego z nas obchodząca i interesująca:

Oto spis rozdziałów statutu:

1. Zadania szkoły powszechnej.
2. Ogólne zasady organizacyjne i stopnie szkół.
3. Czas nauki.
4. Kierownictwo szkół, nauczyciele, Rada Pedagogiczna.
5. Program metody i organizacja nauczania.
 - a) program i metody nauczania.
 - b) organizacja nauczania.
6. Program i organizacja pracy wychowawczej.
7. Uczniowie.
 - c) ocena uczniów.
 - d) ukończenie szkoły i uprawnienia.
 - b) przyjmowanie i przechodzenie uczniów.
 - a) zadania i obowiązki uczniów.

Postanowienia przejściowe.

Przypisy bibliograficzne nie są siłą rzeczy wyczerpujące, — podaję jednak spis dzieł do zagadnień, z którymi nauczyciel Szkoły powszechnej najczęściej się spotka, i to takich głównie dzieł, które zawierają dalsze wyczerpujące wiadomości i zestawienia bibliograficzne. To też moim zdaniem wystarczą one w zupełności w początkach pracy samokształceniowej nauczycieli.

II.

Statut Publicznych Szkół Powszechnych

(Tekst urzędowy).

I. Zadania szkoły powszechnej.

§ 1. Szkoła powszechna ma za zadanie dać na poziomie, odpowiadającym wiekowi i rozwojowi dziecka, potrzebne ogółowi obywateli jednolite podstawy wychowania i wykształcenia ogólnego oraz przygotowanie społeczno - obywatelskie z uwzględnieniem potrzeb życia gospodarczego.

Wykształcenie, otrzymywane w tej szkole, winno umożliwiać odpowiednio uzdolnionej młodzieży przechodzenie bez osobnego przygotowania do innych szkół o bezpośrednio wyższym poziomie nauczania.

Literatura podsta-
wowa do statutu:

S. Klebanowski: Co ma dać dzieciom
szkoła powszechna. Warszawa. 1935.

Dr. J. Kuchta: Psychologiczne (wychowawcze) podstawy nowych programów. Lwów: 1936. II. wyd.

St. Gałęcki: Co to jest wychowanie państwowe i jak się doń ustosunkować? Warszawa. 1935.

Szkoła „powszechna” winna ogarnąć wszystkie dzieci, w wszystkich sferach społecznych, a nie tylko pewnych, uprzywilejowanych, — stąd jej nazwa.

§ 2. Szkoła powszechna umożliwia obywatelom wypełnianie przez ich dzieci obowiązku szkolnego. Nauka w publicznej szkole powszechnej jest bezpłatna.

§ 3. Zadania swoje szkoła powszechna spełnia przez:
a) program i organizację nauczania,
b) program i organizację pracy wychowawczej.

§ 4. Szkoła powszechna jest nadto powołana do tego, by przez swój wpływ na życie społeczne środowiska, dla którego istnieje, przyczynić się do rozwoju oświaty i kultury tego środowiska.

II. Ogólne zasady organizacyjne i stopnie szkół.

§ 5. Szkoła powszechna jest z reguły koedukacyjna, w wyjątkowych przypadkach może być męska lub żeńska.

§ 6. Pod względem organizacyjnym szkoły powszechne dzielą się na szkoły powszechne stopnia I, II i III.

§ 7. W obrębie każdej szkoły powszechnej tworzy się klasy, złożone z uczniów, uczących się w danym roku szkolnym wszystkich przedmiotów według jednego wspólnego programu.

O środowisku:

Dr. H. Podkulska: Środowisko w świetle badań współczesnej pedagogiki. Lwów. 1936.

Dr. H. Podkulska: Środowisko rodzinne. Lwów. 1936.

Dr. H. Podkulska: Środowisko wielkomiejskie. Lwów. 1936.

Dr. J. Kuchta: Dziecko włoczęga. Warszawa. 1934.

Dr. J. Kuchta: Psychologia dziecka wiejskiego. Warszawa. 1934.

Dr. Z. Mysłakowski: Rodzina wiejska jako środowisko wychowawcze. Warszawa. 1935.

Przy większej liczbie uczniów klasa dzieli się na oddziały.

Liczba oddziałów w szkole nie może przekraczać 14.

Klasy mają kurs jednoroczny, dwuletni lub trzyletni.

J. Szelejewski: Dziecko wiejskie. Poznań. 1934.

Kursa - Pisarski - Grellerówna: Wychowanie w środowisku małymiasteczkowym. Warszawa. 1935.

Dr. H. Rowid: Środowisko. Warszawa. 1936.

St. Seweryn: Elementy środowiskowe w nowych programach. (Odbitka). Warszawa. 1934.

O rozwoju psychicznym młodzieży: Dr. J. Kuchta: Rozwój psychiczny młodzieży. III wyd. Warszawa. 1934.

Dr. M. Kreutz: Rozwój psychiczny młodzieży. II wyd. Lwów. 1933.

Ch. Bühler: Dzieciństwo i młodość. Warszawa. 1933.

O koedukacji: T. Męczkowska: Szkoły mieszane i koedukacja. Warszawa. 1920.

W. Ambroziewicz: Koedukacja. Warszawa. (w druku).

J. Fondaliński: Koedukacja w świetle badań najnowszej psychologii. Poznań. 1936.

Przy stopniowym wprowadzaniu koedukacji tam, gdzie jej nie było i gdzie jej wprowadzenie jest wyraźnie wskazane, należy bezwzględnie zwrócić baczność uwagę na przystosowanie budynku, odpowiedni dobór sił nauczycielskich, sposób rozmieszczenia uczniów i uczenie w klasie, stosowanie właściwych metod i t. d., przede wszystkim zaś na odpowiednie przygotowanie zainteresowanych rodziców, by jej wprowadzanie nie powodowało niepotrzebnych zadrażnień i konfliktów. (Okólnik Ministra W. R. i O. P. z 7/IV. 1936, II. P. 1814/36).

§ 8. Szkoła powszechna stopnia I:

1. Posiada cztery klasy, z których I i II mają kurs jednoroczny, kl. III kurs dwuletni (rocznik 3 i 4), a kl. IV — kurs trzyletni (rocznik 5, 6 i 7-my),

2. realizuje całkowicie pierwszy szczebel programowy i najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla,

3. winna posiadać:

a) przy liczbie uczniów do 60 — 1 nauczyciela,

b) przy liczbie uczniów od 61 do 120 — 2 nauczycieli;

4. nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:

a) przy 1 nauczycielu — 30 godzin,

b) przy 2 nauczycielach — 50 godzin, w tym kierownik — 28 godzin, a nauczyciel — 30 godzin.

O psychice dziewcząt:

E. Croner: Psychika młodzieży żeńskiej. Warszawa. 1932.

E. Croner: Nowoczesne wychowanie dziewcząt. Lwów. 1937.

O stopniach organizacyjnych szkoły powszechnej:

S. Klebanowski: Szkoły powszechne różnych stopni. Oświata i Wychowanie. Warszawa. 1933. str. 225.

S. Klebanowski: Co ma dać dzieciom szkoła powszechna? Warszawa. 1934.

A. Litwin: Organizacja nauczania w szkołach powszechnych I stopnia. II wyd. Warszawa. 1936.

Dr. J. Kuchta: Psychologia dziecka wiejskiego a praca szkolna. (Z cyklu: Jak realizować nowe programy?). Warszawa. 1934. Obacz: „Nauka cicha”.

T. Łazowski: Uwagi o projektach programów publicznych szkół powszechnych I i II stopnia. Oświata i Wychowanie. 1935. str. 616; — o cykliczności — str. 619.

Jeżeli na naukę religii są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie w przypadku a) — do 34, w przypadku b) — do 64 godzin tygodniowo.

§ 9. Szkoła powszechna stopnia II:

1. posiada sześć klas, w tym pięć (I—V) o kursie jednorocznym i jedną — VI (rocznik 6 i 7) o kursie dwuletnim,

2. realizuje całkowicie pierwszy i drugi szczebel programowy i najważniejsze składniki trzeciego,

3. winna posiadać:

a) przy liczbie uczniów od 121 do 160 — 3 nauczycieli,

b) przy liczbie uczniów od 161 do 210 — 4 nauczycieli;

4. nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:

a) przy 3 nauczycielach, zależnie od planu godzin, 94 lub 96 godzin, w tym kierownik — 26 godzin, 2 nauczycieli po 30 godzin — 60 godzin, nauka religii 8 lub 10 godzin nadliczbowych,

b) przy 4 nauczycielach — 114 godzin, w tym kierownik — 24 godzin, 3 nauczycieli po 30 godzin — 90 godzin.

Jeżeli w przypadku b) na naukę religii są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin nauki wzrośnie do 126 tygodniowo.

§ 10. Szkoła powszechna stopnia III:

1. posiada siedem klas o kursie jednorocznym,

2. realizuje wszystkie trzy szczeble programowe w pełnym zakresie,

3. winna posiadać:

a) przy liczbie uczniów od 211 do 260 — 5 nauczycieli; gdyby jednak połączenie klas VI i VII miało spo-

wodować przekroczenie norm przewidzianych w § 48, względnie § 93, szkoła otrzymuje szóstego nauczyciela oraz odpowiednią ilość godzin nadliczbowych na naukę religii,

b) przy liczbie uczniów od 261 do 310 — 6 nauczycieli,

c) przy liczbie powyżej 310 — 7 lub więcej nauczycieli odpowiednio do liczby uczniów;

4. nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:

a) przy 6 nauczycielach — 154 godziny, w tym kierownik 22 godziny, 4 nauczycieli po 30 godzin — 120 godzin, nauka religii — 12 godzin nadliczbowych;

b) przy 6 nauczycielach — 170 godzin, w tym kierownik 20 godzin, 5 nauczycieli po 30 godzin — 150 godzin, jeżeli na naukę religii są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie do 184 godzin tygodniowo;

c) przy 7 i więcej nauczycielach liczba godzin nauki wzrasta ponad 184 tygodniowo, zależnie od liczby oddziałów i od planów godzin, przewidzianych dla tych oddziałów.

Przy liczbie nauczycieli nie mniejszej od 7, kierownik otrzymuje za każdy oddział powyżej 7 — dwie godziny tygodniowo dalszej zniżki, a więc przy 8 oddziałach uczy 18 godzin tygodniowo, przy 9 oddziałach — 16 godzin i t. d. Każdy nauczyciel uczy 30 godzin tygodniowo.

§ 11. Liczba ogólna godzin nauki w szkole odpowiednio powiększa się:

a) jeżeli zajdzie potrzeba zorganizowania równoległe nauki religii dla dzieci różnych wyznań, lub też

b) jeżeli przy nauce niektórych przedmiotów dokonany będzie podział klas na grupy (§ 56).

Zasady organizacji nauki, przewidzianej pod lit. a), określają osobne przepisy.

§ 12. Jeżeli przy układaniu tygodniowego rozkładu lekcji okaże się, że zastosowanie przepisanego planu godzin z zachowaniem przepisów, zawartych w §§ 57 i 58, nie pozwala na ścisłe utrzymanie dla kierownika lub któregośkolwiek z nauczycieli przewidzianej w §§ 9 i 10 tygodniowej liczby godzin, to liczba ta może być zwiększona lub zmniejszona o jedną. W takich przypadkach mogą nauczyciele otrzymać najwyżej 31, najmniej zaś 29 godzin tygodniowo, kierownicy zaś zamiast 26 — 27 lub 25, zamiast 24 — 25 lub 23 godziny i t. d.

III. Czas nauki.

§ 13. Rok szkolny składa się z dni przeznaczonych na naukę, których liczba wynosić musi co najmniej 205, z „dni wolnych od nauki“ z tytułu niedziel, świąt religijnych i państwowych, feryj szkolnych oraz innych przypadków uzasadnionej nieczynności szkoły.

Rok szkolny składa się z 2 półroczy nauki szkolnej

Czas nauki:

„Instrukcja”, dotycząca planów godzin i programów nauki w publicznych szkołach powszechnych. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych. Warszawa—Lwów. 1935.

B. Nawroczyński: Zasady nauczania. II wyd. Warszawa. 1934.

B. Nawroczyński: Uczeń i klasa. II wyd. Warszawa. 1931.

K. Sośnicki: Zarys dydaktyki. Lwów. 1925.

oraz z feryj. Pierwsze półrocze obejmuje I okres szkolny Drugie półrocze obejmuje okresy szkolne II i III¹⁾.

§ 14. Nauka w szkole powszechnej odbywa się w ciągu 6 dni w tygodniu. Dla ucznia klasy I i II liczba dni nauki w tygodniu nie może być mniejsza od 5, dla ucznia klasy III do VII winna wynosić 6 dni. Tygodniowy wymiar czasu, przeznaczony na nauczanie, określa plan godzin.

Czas trwania nauki w ciągu jednego dnia szkolnego nie może być dla ucznia krótszy, niż 2 godziny lekcyjne, ani też dłuższy, niż 6 godzin.

Specjalne przypadki odchylenia od powyższych zasad unormowane będą przez oddzielne przepisy.

§ 15. Godzina lekcyjna trwa 50 lub 45 minut; pauzy między godzinami lekcyjnymi nie mogą być krótsze, niż 10 minutowe, przy czym przynajmniej jedna pauza winna być dłuższa. Specjalne przepisy określają stosowanie tych norm.

IV. Kierownictwo szkół, nauczyciele, Rada Pedagogiczna.

§ 16. Na czele szkoły powszechnej stoi kierownik.

Kierownik reprezentuje szkołę nazewnątrz i jest bezpośrednim przełożonym wszystkich pracujących w niej osób.

¹⁾ Tekst według Rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 30. X. 1935 Nr. II. Pr. 6004/35.

O nauczycielu i kierowniku:

S. Klebanowski: Co ma dać dzieciom szkoła powszechna? j. w.

S. Klebanowski: Zasady kierowania szkołą. Warszawa. 1930.

§ 17. Kierownik winien przyczyniać się w dostępnym mu zakresie do skutecznej realizacji powszechności nauczania; ma on zwłaszcza obowiązek poznania rejonu powierzonej sobie szkoły, a w miarę potrzeby również terenów sąsiednich pod względem praktycznej możliwości dostępu do danej szkoły dla dzieci, które mają do niej uczęszczać.

Dla właściwego realizowania programu nauczania i wychowania kierownik winien znać rejon powierzonej sobie szkoły pod względem stosunków gospodarczych, struktury społecznej i narodowościowej, oraz stanu i potrzeb kulturalno - oświatowych.

§ 18. Kierownik organizuje w powierzonej sobie szkole pracę wychowawczą i dydaktyczną i kieruje nią, wnikając we właściwy sposób w plan, metody i wyniki pracy wszystkich nauczycieli. Prócz tego prowadzi sprawy administracyjno - gospodarcze szkoły.

§ 19. Kierownik jest odpowiedzialny za uzyskanie wszystkich dostępnych mu środków, prowadzących do realizacji powszechności nauczania w rejonie powierzonej mu szkoły, za organizację szkoły, za wychowawczy i dydaktyczny jej stan i rozwój, za kierunek wychowawczy, poziom nauki, prawidłowy bieg życia szkolnego, za wykonanie przepisów i poleceń władz szkolnych, za czynności kancelaryjne oraz za stan administracyjno - gospodarczy szkoły.

§ 20. W zakresie czynności obywatelskich stosują

Dr. J. Kuchta: Typologia nauczyciela. II wyd. Lwów. 1936. (tamże: o „postawie wychowawczej”).

W. Dawid: O duszy nauczycielstwa. Warszawa. 1929.

J. Grabowski, B. Sobacki, A. Walter: Hospitacje kierownika szkoły. Toruń. 1934.

się do kierownika prawa, obowiązki oraz odpowiedzialność w tej samej mierze, co i do wszystkich nauczycieli.

§ 21. W szkołach stopnia I o jednym nauczycielu, nauczyciel ten sprawuje czynności kierownicze i nosi nazwę nauczyciela kierującego.

Zakres praw, obowiązków i odpowiedzialności nauczyciela kierującego wynika z połączenia funkcji kierowniczych (§§ 16—20) i nauczycielskich (§§ 24 i 25), co wymaga, by nauczyciel kierujący, podobnie jak kierownik szkoły, posiadał odpowiedni zasób doświadczenia zawodowego i wyrobienia życiowego, konieczny dla zachowania należytej ostrożności i rozwagi w całym postępowaniu, w szczególności zaś przy decydowaniu ważnych spraw, dotyczących uczniów powierzonej mu szkoły.

§ 22. W szkołach stopnia I o 2 nauczycielach kierownik większość swego czasu zużywa na pracę nauczycielską, prócz tego zaś jest doradcą nauczyciela i czuwa nad planowym wykonaniem pracy. Kierownik omawia z nauczycielem sposoby podnoszenia poziomu wychowania i nauczania oraz opracowuje przy jego udziale projekty planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

W szkołach tych kierownik, jako główny wychowawca uczniów, nie tylko poznaje tych uczniów i klasy, w których uczy, ale przez bezpośrednie poznanie pozostawia

Rozwój fizyczny i fizjologiczny młodzieży: Dr. J. Bogdanowicz: Zarys rozwoju fizycznego dziecka. Warszawa. 1930.

Dr. J. Bogdanowicz: Cechy biologiczne wieku dojrzewania. Warszawa. 1935.

Dr. W. Dybowski: Fizjologiczne podstawy wychowania. (Rozwój fizyczny dzieci i młodzieży). II wyd. Warszawa. 1934.

stałych klas oraz przez porozumienie się z nauczycielem wnika we właściwy sposób w sprawy oceniania przez niego uczniów i wyrabia sobie opinię o poszczególnych uczniach, a przez to poznaje stan wszystkich klas i całej szkoły pod względem wychowawczym i naukowym.

§ 23. W szkołach stopnia II i III kierownik kieruje całym życiem szkoły, jest doradcą nauczycieli oraz głównym wychowawcą uczniów.

Kierownik kieruje pracą wychowawczą i dydaktyczną oraz czuwa nad jej harmonizowaniem i planowym wykonaniem, nadto sam uczy w odpowiedniej liczbie godzin. Im mniejsze jest grono nauczycielskie, tym znacznieszą część swego czasu musi poświęcać kierownik na nauczanie, co jednak nie zwalnia go od obowiązku otoczenia pracy pozostałych członków grona równą troską i opieką, jak w szkołach o liczonym gronie.

§ 24. Nauczyciel wychowuje i uczy uczniów powierzonych jego opiece. W tym celu poznaje ich właściwości psychiczne i fizyczne, warunki ich życia i pracy, jak również stosunki gospodarcze, społeczne i narodowościowe oraz stan kulturalno - oświatowy środowiska, z którego uczniowie pochodzą.

Nauczyciel ma obowiązek stałego przygotowywania się do pracy oraz uzupełniania zasobu swej wiedzy przez dalsze kształcenie się.

Nauczyciel dba o dobro i honor szkoły i jest odpowiedzialny za stosowane przez siebie metody nauczania i wychowania, za realizowanie obowiązującego programu oraz właściwego kierunku wychowawczego, za wyniki udzielanej przez siebie nauki, wreszcie za sprawy administracyjno - gospodarcze w powierzonym sobie zakresie.

Nauczyciel uczący religii winien szczególnie troszczyć się o pogłębienie życia religijnego swych uczniów.

§ 25. Każdy nauczyciel własny, t. j. nauczyciel, który zarówno liczbą godzin, jak swą pracą, związany jest przede wszystkim z daną szkołą, jest opiekunem klasowym jednej lub kilku klas. Z tego tytułu czuwa nad przebiegiem pracy w szkole, jak również nad wymiarem i rozkładem pracy domowej uczniów oraz nad życiem zbiorowym swej klasy (swych klas), koordynuje na jej terenie poczynania wszystkich nauczycieli, utrzymuje stały i żywy kontakt z rodzicami i opiekunami uczniów oraz wykonywa czynności administracyjno - kancelaryjne, związane z jego pracą jako opiekuna. Jako opiekun klasowy jest odpowiedzialny za stan wychowawczy swej klasy (swych klas).

§ 26. We wszystkich szkołach, w których oprócz kierownika lub nauczyciela kierującego zatrudnieni są jeszcze inni nauczyciele, każdy z nich jako członek grona nauczycielskiego współdziała nadto w wytwarzaniu harmonijnej atmosfery i przyczynia się w zakresie swojej pracy dydaktycznej i wychowawczej oraz powierzonych mu przez kierownika funkcji administracyjno - gospodarczych do należytego biegu życia szkolnego.

§ 27. W szkołach, w których istnieje Rada Pedagogiczna (§ 30), nauczyciel, jako jej członek ma obowiązek brania żywego i czynnego udziału w pracach Rady Pedagogicznej oraz realizowania w poruczonej sobie zakresie jej uchwał.

§ 28. Lekarz szkolny, sprawujący stałą opiekę lekarską nad szkołą, czuwa nad zdrowiem i rozwojem fi-

O wychowaniu religijnym ob. str. 30 niniejszej książeczki.

O wychowaniu higienicznym j. w.

zycznym uczniów oraz stanem higienicznym szkoły i stara się o wyzyskanie właściwych środków. Lekarz, sprawujący niestałą opiekę nad szkołą, kontroluje stan sanitarny szkoły i ogólny stan zdrowia uczniów przez wizytacje.

§ 29. Tam, gdzie jest higienistka szkolna, pełni ona służbę pomocniczą w organizacji opieki higieniczno - lekarskiej nad dziećmi w szkole i poza szkołą.

W zakresie czynności fachowych higienistka podlega lekarzowi szkolnemu, natomiast przy czynnościach, dotyczących wewnętrznego życia i porządku szkolnego — stosuje się do zarządzeń kierownika szkoły.

§ 30. W szkołach stopnia II i III istnieje Rada Pedagogiczna, która jest organem wewnętrznego życia szkoły.

Radę Pedagogiczną tworzą: kierownik, jako przewodniczący, wszyscy nauczyciele i lekarz szkolny o ile sprawuje stałą opieką lekarską nad daną szkołą.

Rada Pedagogiczna obraduje bądź w powyższym składzie pełnym, bądź też — o ile chodzi o szkoły o liczniejszym gronie nauczycielskim — również w składzie niepełnym, t. j. w zespołach, złożonych z nauczy-

-
Rada
Pedagogiczna:	S. Klebanowski: Co ma dać dzieciom
szkoła powszechna? (j. w.) str. 18 i nast.
O indywidualności
ucznia:	Dr. B. Biegeleisen: Wskazówki do
prowadzenia karty indywidualności w szkołach
powszechnych. Kraków. 1932.
	S. Studencki: Jak obserwować dzieci.
Warszawa. 1933.
	J. Kuchta: Rozwój psychiczny młodzie-
ży. III wyd. (j. w.) str. 86.
	H. Rowid: Psychologia pedagogiczna. —
Kraków. 1931; rozdział o „indywidualności”.
	S. Karpowicz: Indywidualność i jej
kształcenie. Warszawa. 1912.

cieli, uczących w danej klasie (komplecie — § 48), oraz kierownika. Specjalne przepisy wskażą, w jakim zakresie Rada Pedagogiczna w niepełnym składzie będzie posiadała uprawnienia pełnej Rady Pedagogicznej.

§ 31. Rada Pedagogiczna dba o poziom wychowawczy i naukowy szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy wychowawcze i dydaktyczne, związane z całością kształtem życia szkolnego, a w szczególności ma obowiązki:

- a) wyrabiania sobie opinii o poszczególnych uczniach, o stanie poszczególnych klas (oddziałów) i całej szkoły pod względem wychowawczym i naukowym;
- b) omawiania i opracowywania sposobów i środków podnoszenia poziomu wychowania i nauczania;
- c) opracowywania projektu planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

Uchwały Rady Pedagogicznej mają charakter bądź opiniodawczy, bądź decydujący.

Rada Pedagogiczna decyduje w sprawach, przekazanych jej do decyzji przez specjalne przepisy.

Kierownik szkoły, jako przewodniczący Rady Pedagogicznej, wprowadza w życie uchwały Rady; przysługuje mu nadto prawo zawieszania uchwał Rady, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

Kierownik lub Rada Pedagogiczna może powoływać z pośród Rady komisje dla opracowywania specjalnych zagadnień.

Plany pracy wychowawczej i dydaktycznej:

St. Ł o t o c k a: Plan pracy wychowawczej dla klas I—VII szkoły powszechnej. Lwów. 1936.
F. B u r s a: Organizowanie pracy dydaktycznej. Kraków. 1936.

V. Program, metody i organizacja nauczania.

A. Program i metody nauczania.

§ 32. Program szkoły powszechnej winien zapewnić wykształcenie ogólne niezbędne dla każdego przyszłego obywatela oraz poznanie Polski w zakresie dostępnym dla wieku i rozwoju młodzieży, uświadomić najważniejsze przejawy kultury Polski z uwzględnieniem w miarę możliwości pierwiastków kultury obcej, a przez to pogłębić stosunek młodzieży do Państwa Polskiego.

Nauczanie:

F. Bursa: Organizowanie pracy dydaktycznej. Kraków. 1936.

S. Bąkowski: Zasady konstrukcji nowego programu szkoły powszechnej i gimnazjum. Warszawa. „Oświata i Wychowanie”. 1933. str. 345.

S. Klebanowski: Szkoły Powszechne różnych stopni. „Oświata i Wychowanie”. Warszawa. 1933. str. 229.

B. Nawroczyński: Zasady nauczania. II wyd. (j. w.).

Z. Myslakowski: Nauczanie żywe a podręcznik szkolny. Lwów. 1936.

J. Jakóbiec: Podstawowe wskazania dydaktyczne. Kraków. 1928.

H. Rowid: Szkoła Twórcza. Warszawa. 1931.

M. Ziemnowicz: Problemy wychowania współczesnego. Warszawa. 1929.

„Plan pracy nauczyciela”. Cz. I. Plan dydaktyczny w opracowaniu zbiorowym. Biblioteczka Poradni Dydaktyczno - Wychowawczej przy Kuratorium Okr. Szkol. Wileńskiego.

Wydawnictwo: „Jak realizować nowe programy?” Gebethner i Wolff. Warszawa. 1932—1934. — 26 tomików. — do każdego z przedmiotów nauczania.

§ 33. W programie szkoły powszechnej rozróżnia się trzy szczeble: szczebel pierwszy obejmuje elementarny zakres wykształcenia ogólnego, szczebel drugi jest rozszerzeniem i pogłębieniem szczebla pierwszego, szczebel trzeci ma nadto przysposobić młodzież pod względem społeczno - obywatelskim i gospodarczym. Zagadnienia kulturalno - gospodarcze środowiska, w którym szkoła się znajduje, winny być uwzględnione w materiale naukowym wszystkich trzech szczebli.

§ 34. Program szkoły powszechnej stopnia I realizuje większą część pierwszego szczebla w ciągu 4-ech pierwszych lat, resztę pierwszego szczebla oraz najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla w ciągu 3-ech lat następnych, przy tym w taki sposób, że już po piątym roku nauki osiąga się ogólne przygotowanie w zakresie pierwszego szczebla programowego.

S. Seweryn: Elementy środowiskowe w nowych programach. Zrąb. 1933.

S. Pápee: Jak wyzyskać kulturę miejscowego środowiska dla przeprowadzenia osi programowej: „Polska i jej kultura”. Dzień. Urzęd. Kuratorium O. S. Poznańskiego. 1934. str. 357—368.

H. Zwolakiewicz: Lublin, jako środowisko w realizacji programu szkoły powszechnej. Lublin. 1936.

Programy:

Teksty wszystkich programów ogłosiło „Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych” we Lwowie. (ul. Kurkowa 21.)

Korelacja:

S. Bąkowski: Zagadnienie syntezy w konstrukcji programów szkół ogólnie - kształcących. Zrąb. Warszawa. 1932.

S. Bąkowski: Związki między przedmiotami w nowych programach. „Oświata i Wychowanie”. Warszawa. 1934. T. VI. str. 60.

§ 35. Program szkoły powszechnej stopnia II realizuje pierwszy szczebel w pierwszych 4-ech latach nauki, drugi i najważniejsze składniki trzeciego — w 3-ech latach następnych.

§ 36. Program szkoły powszechnej stopnia III realizuje pierwszy szczebel w 4-ech pierwszych latach nauki, drugi w 2-ch następnych latach, t. j. w piątym i szóstym, trzeci — w siódmym roku nauki.

§ 37. W programie szkoły powszechnej każdego stopnia są następujące obowiązkowe przedmioty: religia, język polski, historia, geografia, nauka o przyrodzie, arytmetyka z geometrią, rysunek, zajęcia praktyczne, śpiew i ćwiczenia cielesne.

Wprowadzenie innych przedmiotów obowiązkowych lub nadobowiązkowych określają osobne przepisy.

§ 38. Zakres materiału i plany godzin dla szkół powszechnych wszystkich 3 stopni określają osobne programy nauki.

§ 39. Nauczanie winno mieć charakter wybitnie praktyczny, dostosowany przede wszystkim do najbliższego środowiska szkoły i jego potrzeb gospodarczych.

Kształcenie
gospodarcze:	W. H o s z o w s k a: Kształcenie gospodarcze w programach Szkoły Powszechnej. „Oświata i Wychowanie”. 1934. str. 1440.
	S. M a c h o w s k i: Wychowanie gospodarcze w nowych programach. Warszawa. 1933.
Drugoroczność:	A. W a ń c z u r a: Zagadnienie drugoroczności we współczesnej szkole powszechnej w Polsce. Lwów, 1932.
Metodyki poszczególnych przedmiotów nauczania:	Obacz ich spis do każdego przedmiotu w rozprawie S. Ł o t o c k a: „Jak się przygotowywać do egzaminu praktycznego na nauczyciela szkół powszechnych?” Lwów. 1937.

§ 40. Nauczanie w szkole powszechnej winno być dostosowane do wieku i rozwoju uczniów, wiązać się ściśle z pracą wychowawczą oraz zapewniać:

- a) osiągnięcie przepisanych programem wyników nauki,
- b) możliwie pełny rozwój uzdolnień uczniów,
- c) stopniowe zaprawianie uczniów do samodzielności i systematyczności w pracy oraz do stosowania w życiu praktycznym nabytych wiadomości i sprawności.

§ 41. Nauczanie opiera się przede wszystkim na pracy w szkole. Praca domowa ucznia uzupełnia ją i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości nabytych podczas nauki w szkole, a nadto do samodzielnego opracowywania nowego dostępnego tematu.

Praca domowa w klasie I może występować nie wcześniej, niż w drugim półroczu i to w wymiarze bardzo ograniczonym. W klasach następnych wymiar pracy domowej zwiększa się powoli i stopniowo, tak jed-

-
Praca domowa ucznia:	M. Golias: Organizacja pracy domowej ucznia. Warszawa. 1931.
M. Golias: Rola szkoły w organizowaniu pracy domowej ucznia. Lwów. 1932.
St. Litwin i S. Wiącek: Praca domowa ucznia szkoły powszechnej. Warszawa. 1935.
T. Męczkowska: Praca domowa ucznia. Warszawa. 1926.
S. Lubbecki: Jak się uczyć? Lwów. 1934.
A. Litwin: Samodzielność ucznia w wychowaniu i nauczaniu. Warszawa. 1934.
Pomoce naukowe:	K. Greb: Pomoce naukowe. Warsz. 1935.
Podręcznik:	Prof. U. J. Jr. Z. Mysłakowski: Nauczanie żywe a podręcznik szkolny. Lwów. 1936.
Wypracowania pisemne:	St. Wiącek: Prace piśmienne dzieci w wieku szkolnym. Warszawa. 1934.

nak, że w klasach, do których uczęszczają roczniki 5—7, nie może przekraczać normy 1½ godziny dziennie.

§ 42. Metody nauczania winny uwzględniać w należytej mierze rolę:

- a) nauczyciela,
- b) podręcznika i środków pomocniczych,
- c) urządzeń szkolnych,
- d) samodzielnej pracy ucznia.

§ 43. Nauczyciel uczy, organizuje naukę głośną i cichą, daje wskazówki do pracy domowej, bada postępy i sprawdza wyniki nauki zarówno całej klasy (kompletu — § 48), jak i poszczególnych uczniów. Winien przy tym zastanawiać się nad celowością i skutecznością stosowanych przez siebie metod pracy i obmyślać sposoby usunięcia braków.

§ 44. Podręcznik zależnie od przedmiotu, w którym jest stosowany, służy do utrwalania, porządkowania i zdobywania wiadomości oraz do wyrabiania sprawności. Uczniom trzech ostatnich roczników służy nadto do orientowania się w całości materiału. Środki pomocnicze, zależnie od przedmiotu, w którym są stosowane, służą w stosunku do poszczególnych zagadnień kursu nauki tym samym celom, co i podręcznik.

§ 45. Urządzenia szkolne, np. sala gimnastyczna, ogród, pracownie i t. p., winny umożliwiać stosowanie metod pracy właściwych dla danego przedmiotu i klasy.

M. Kryński: Ocenianie piśmiennych prac szkolnych. Warszawa. 1936.

A. Szyćówna: Metodyka wypracowań. Warszawa. b. r.

H. Rowid: Z metodyki wypracowań piśmiennych. Warszawa. 1932.

J. Dańcewiczowa: Jak realizować program j. polskiego? Warszawa. 1933. (2 t.)

§ 46. Samodzielna praca ucznia winna polegać na bra-
niu żywego i czynnego udziału w całej pracy w szkole
i w domu, zwłaszcza na opracowywaniu bądź omawianych
już tematów, bądź też dostępnych nowych przez wła-
ściwe korzystanie z podręczników, środków pomocniczych
i urządzeń szkolnych.

§ 47. Żadna metoda nie może być uznana za wy-
łącznie obowiązującą przy nauczaniu danego przedmiotu.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskim winni
troszczyć się o dobór metod i o zdobycie środków po-
mocniczych czyniących zadość postułatom, wskazanym
wyżej w §§ 39—46, a odpowiadających warunkom i
możliwościom szkoły.

B. Organizacja nauczania.

§ 48. Nauka w szkole powszechnej może odbywać
się:

- a) w poszczególnych klasach, uczących się w osob-
nych izbach pod kierunkiem różnych nauczycieli,
- b) w kompletach, złożonych z klas, uczących się
równocześnie w tej samej izbie pod kierunkiem jednego
nauczyciela,
- c) w zespołach, złożonych z uczniów różnych klas,
- d) w grupach, złożonych z uczniów tej samej klasy.

Klasa (oddział), komplet, zespół nie może liczyć
więcej, niż 50 uczniów. Wyjątki mogą być czynione przy
nauczaniu śpiewu i ćwiczeń cielesnych.

Nauczanie religii w zespołach regulują osobne prze-
pisy.

§ 49. W klasach o kursie rocznym program nauki
wyczerpany jest w ciągu każdego roku szkolnego.

§ 50. Przy nauczaniu klasy o kursie więcej niż rocz-
nym stosuje się zależnie od przedmiotu:

- a) albo cykliczność całkowitą, polegającą na tym,

ze program danego przedmiotu składa się w klasie o kursie dwuletnim z 2, w klasie o kursie trzyletnim z 3 odmiennych części, przeznaczonych na kolejne lata i powtarzających się w tym samym porządku, przy tym takich, że można rozpocząć naukę od którejkolwiek z nich.

b) albo cykliczność częściową, polegającą na tym, że znaczna część programu, stanowiąca jego główny trzon, powtarza się co roku, resztę programu stanowią tematy, różne z roku na rok i powtarzające się w klasie o kursie dwuletnim po 2, w klasie o kursie trzyletnim po 3-ach latach. W głównej części programu, powtarzającej się co roku, stosuje się urozmaicenie materiału, polegające na zmianie z roku na rok przykładów i ćwiczeń, dobieranych dla przerobienia zasadniczej treści programowej.

§ 51. Komplet może składać się z 2 klas kolejnych, łączonych w sposób, wskazany w przepisany programie nauki.

§ 52. Przy nauce w komplecie każda klasa uczy się według własnego programu, z wyjątkami, wskazanymi w przepisany programie nauki.

§ 53. Przy nauczaniu w komplecie według 2 różnych programów, zasadniczo jedna klasa ma naukę głośną, druga zaś cichą. O ile plan godzin na to pozwala, należy dążyć, aby przedmioty jednoczesnej nauki były te same.

§ 54. Nauka cicha uzupełnia naukę głośną i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości, nabytych podczas nauki głośnej, a nadto do samodziel-

Nauka cicha:

Dr. J. Kuchta: Psychologia dziecka wiejskiego a praca szkolna ze szczególnym uwzględnieniem zajęć cichych. Warszawa. 1933. II. wyd.

A. Litwin: Organizacja nauczania .j. w.

nego przygotowania i opracowywania nowego dostępnego tematu.

Odpowiednio zorganizowana nauka cicha łącznie z nauką głośną winna zapewniać całkowitą realizację programu i osiągnięcie przepisanych wyników nauki.

§ 55. Tworzenie zespołów przewiduje się przy nauczaniu:

- a) religii w przypadkach, określonych przez osobne przepisy,
- b) ćwiczeń cielesnych (podział według płci),
- c) zajęć praktycznych.

Niezależnie od tego mogą być tworzone na stałe lub doraźnie zespoły chóralne.

Nauczanie w zespole odbywa się według specjalnego programu, przepisanego dla danego zespołu.

§ 56. W klasach V, VI i VII, liczących więcej niż 40 uczniów, może być stosowane tworzenie grup przy nauczaniu przyrody i zajęć praktycznych. Jedna klasa może być podzielona tylko na 2 grupy, które uczą się według tego samego programu.

§ 57. W klasie I winien uczyć wszystkich przedmiotów tylko jeden nauczyciel; tej samej zasady należy przestrzegać w klasie II, a w miarę możliwości stosować w klasach III i IV. Wyjątek może być czyniony dla nauki religii.

W klasach wyższych, t. j. V, VI i VII, naucza w zasadzie kilku nauczycieli, z których każdy uczy pokrewnych przedmiotów. Jednak w każdej klasie jeden z nauczycieli winien mieć znaczniejszą liczbę godzin.

§ 58. Należy dążyć, aby ten sam nauczyciel prowadził klasę przez kilka lat; z reguły zaś nauczyciel, który uczy klasę I, winien uczyć w następnym roku szkolnym klasę II.

VI. Program i organizacja pracy wychowawczej.

§ 59. Program wychowania winien, zgodnie z funkcją społeczno - państwową szkoły powszechnej, zapewnić dzieciom — przez wyrobienie religijne, moralne, umysłowe, fizyczne — podstawy wychowania, niezbędne dla

Wychowanie:

St. Łotocka: Plan pracy wychowawczej w kl. I—VII szkół powszechnych. Lwów. 1936.

F. Bursa: Organizowanie pracy dydaktycznej i wychowawczej w szkole powszechnej na zasadach statutu. Kraków. 1936.

J. Milenkiewicz: Organizacja wychowania w szkole powszechnej. Wilno. 1936.

III. Kongres Pedagogiczny Zw. N. P. Warszawa. 1933.

J. Michałowska: Zagadnienia wychowawcze w nowych programach. Warszawa. 1933.

Dr. J. Kuchta: Psychologiczne (wychowawcze) podstawy nowych programów. Lwów. 1936.

I. Posseltówna: Organizacja życia szkolnego a wychowanie obywatelskie młodzieży. — „Oświata i Wychowanie”. T. VI. Warszawa. 1934.

Dr. L. J. Bykowski: Stowarzyszenia i organizacje młodzieży szkolnej. Warszawa. 1918.

J. Ostrowski: Żywa szkoła. Warszawa. 1928. (Część praktyczna).

Fr. W. Foerster: Wychowanie i samowychowanie. Lwów. 1934.

Spasowski: Zasady samokształcenia.

Współpraca domu i szkoły:

M. Lisowski: Współpraca szkoły z domem. Warszawa. 1935.

J. Kuchta: Rozwój psychiczny młodzieży. (j. w.) III wyd. str. 92.

W. Stekel: Wychowanie rodziców. Warszawa. 1935.

Z. Iwaszkiewiczowa: Współpraca rodziny i szkoły. Poznań. 1935.

każdego obywatela, oraz właściwe przygotowanie do życia z należytym uwzględnieniem kultury życia codziennego. Program ten winien być dostosowany do potrzeb środowiska oraz wieku i rozwoju dzieci.

§ 60. Organizacja wychowania winna uwzględniać ściśle koordynację wszystkich poczynań wychowawczych,

Działy
wychowania:

Ks. Dr. Z. Bielański: Wychowanie religijne. Warszawa. „Encyklopedia wychowania”. Tom I. str. 838.

S. Drzewiecki: Wychowanie obywatelsko-państwowe. Warszawa. 1933.

J. Konstantynowicz: Wychowanie estetyczne w nowoczesnej szkole. 2 tomy. Lwów. 1936.

S. Machowski: Wychowanie gospodarcze. Warszawa. 1933.

Dr. B. Suchodolski: Wychowanie moralno-społeczne. Warszawa. Encyklopedia wychowania. Tom I. str. 868.

Dr. K. Sośnicki: Wychowanie intelektualne. Tamże str. 961.

Dr. K. Krystanowski: Metoda szkiców i zagadnień. (Wychowanie intelektualne w szkole). Lwów. 1936.

W. Sikorski: Wychowanie fizyczne w szkole powszechnej. Poznań. 1934.

Życie religijne:

Ks. F. Bielański: Pedagogika religijno-moralna. Lwów. 1934.

Higienn szkolna:

Dr. St. Kopczyński: (Pod. Red.): Higiena szkolna. Warszawa. 1933.

Oświata
pozaszkolna:

L. Blaustein: Psychologiczne podstawy oświaty pozaszkolnej. Warszawa. 1935.

„Praca Świetlicowa”, wyd. Wydziału Prasowego. Warszawa. 1934.

W. Regulski: Przewodnik świetlicowy. Warszawa. 1936. (4 tomy).

W. Flaczyńska i J. Grabowska: Świetlica dla młodzieży szkolnej. Gostynin. 1935.

jak również wszystkich czynników współdziałających pod kierunkiem kierownika szkoły, oraz przewidywać stosowanie właściwych i celowych metod wychowawczych, odpowiadających rozwojowi psychicznemu i fizycznemu dzieci.

§ 61. Poznanie dziecka i środowiska, w którym ono żyje, jest niezbędnym warunkiem pracy wychowawczej w szkole.

Kierownik i grono nauczycielskie winni ułatwiać dzieciom, rozpoczynającym dopiero naukę, wdrożenie się do życia w środowisku szkolnym, w ciągu zaś całego pobytu dziecka w szkole winni przysposabiać je do wejścia w życie w szerszym społeczeństwie i zaprawiać do pracy społeczno - obywatelskiej.

§ 62. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskim, czuwając nad wytworzeniem odpowiedniej atmosfery wychowawczej, realizują program wychowania przez:

- a) bezpośredni swój wpływ na uczniów w szkole i poza szkołą,
- b) nauczanie,
- c) dopomaganie uczniom do samowychowywania się,
- d) organizowanie życia zbiorowego uczniów,
- e) utrzymywanie stałej łączności z domem w pracy wychowawczej.

Oddziaływanie wychowawcze winno nadto obejmować wyzyskiwanie dodatnich wpływów środowiska pozaszkolnego, a przeciwdziałanie wpływom ujemnym.

Bezpośrednie
oddziaływanie
wychowawcze:

Dr. J. Kuchta: Typologia nauczyciela.
II. wyd. (Cz. II. Postawa wychowawcza.) Lwów.
1936.

F. Śliwiński: Oddziaływanie wychowawcze na młodzież w wieku szkolnym. Warszawa. 1926.

H. Podkulska: Środowisko wielkomiejskie. j. w.

§ 63. Bezpośredni wpływ kierownika i nauczycieli na klasę i poszczególnych uczniów wyraża się przede wszystkim przez życzliwy i opiekuńczy stosunek do nich, dbałość o ich zdrowie i bezpieczeństwo, dawanie osobistego przykładu oraz opiekę nad organizacjami uczniów.

Wpływ ten stanowi podstawowy czynnik oddziaływania wychowawczego zwłaszcza w stosunku do uczniów najmłodszych.

§ 64. W nauczaniu wartości wychowawcze winny być osiągnięte przede wszystkim przez:

- a) dobór i wyzyskanie treści,
- b) dostosowaną do danego poziomu organizację nauczania,
- c) właściwy stosunek nauczyciela do nauczania (umilowanie pracy),

Dzieci trudne do
wychowania:

Dr. J. Kuchta: Dzieci trudne do wychowania. Uczeń zuchwały. Lwów. 1936.

Dr. J. Kuchta: Dziecko włóczęga. Warszawa. 1933.

Dr. L. Blaustein: Lenistwo dzieci i młodzieży. Lwów. 1936.

Dr. P. Z. Dąbrowski: Dziecko leniwe. Lwów. 1936.

F. Baumgarten: Kłamstwo dzieci i młodzieży. Warszawa. 1927.

Dr. K. Dąbrowski: Nerwowość dzieci i młodzieży. Warszawa. 1935.

Dr. A. Kuleczycki: Charakterologia F. Künkla. Lwów. 1937.

S. Razwiłowska: Dzieci nieposłuszne. Warszawa. 1936.

E. Croner: Psychika młodzieży szkolnej. Warszawa. 1932.

F. Śniehota: Charakter i typy jedynaków. Warszawa. 1931.

d) wyrabianie w uczniu samodzielności, aktywności, systematyczności i rzetelnego stosunku do pracy.

§ 65. Kierownik i grono nauczycielskie winni pomagać uczniom do samowychowywania się, uwzględniając zarówno ogół uczniów, jak i indywidualne ich właściwości. Zwłaszcza zaś winni oni zwrócić uwagę na uczniów mniej zdolnych, trudniejszych do prowadzenia, będących w ciężkich warunkach życiowych oraz dotkniętych brakami fizycznymi. — (Obacz str. 32 i 39).

§ 66. Podstawową formą życia zbiorowego w szkole jest klasa (komplet) jako grupa społeczna. W obrębie klasy uczniowie powinni przyzwyczajać się do życia zbiorowego przede wszystkim przez wytwarzanie przyjaznej atmosfery koleżeńskieg0 współżycia.

W stosunku do uczniów starszych życie zbiorowe może nadto znajdować swój wyraz w innych formach organizacyjnych, najlepiej odpowiadających potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz zamierzeniom wychowawczym szkoły.

Mogą to być:

a) organizacje klasowe i międzyklasowe, które powstają i rozwijają swoją działalność jedynie za zgodą i pod opieką szkoły,

b) organizacje międzyszkolne dopuszczone przez władze szkolne, a mające w danej szkole swe koła lub też członków wśród jej uczniów.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskim wnikają w treść i działalność wszystkich organizacyj, wymienionych pod lit. a), i opiekują się nimi, czuwając nad właściwym ustosunkowaniem się uczniów do pracy w organizacjach i nad tym, by udział w nich nie przeszkadzał w pracy szkolnej.

Kierownik nadto ma prawo i obowiązek wnikania bezpośrednio lub za pośrednictwem wyznaczonego przez

siebie nauczyciela szkoły w pracę wszystkich organizacji, wymienionych pod lit. b).

§ 67. Łączność szkoły i domu w akcji wychowawczej polega przede wszystkim na zainteresowaniu i uświadamianiu rodziców o pracy i dążeniach szkoły, wzajemnym informowaniu się o pracy i warunkach życia ucznia oraz na czynnej współpracy rodziców ze szkołą. Łączność ta, wyrażająca się w stałych oraz w doraźnych formach, winna przyczyniać się do bliskiego i ścisłego współdziałania szkoły i domu.

Kierownik i grono nauczycielskie winni nadto brać żywy udział w pracach zakresu opieki społecznej nad swoimi uczniami, a tam, gdzie tego zachodzi potrzeba, budzić inicjatywę.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskim mają obowiązek roztoczenia szczególnej opieki nad uczniami, przychodzącymi z dalszych okolic i przyjeżdżającymi, oraz nad warunkami życia tych uczniów, którzy mieszkają nie w domu, lecz na stacjach, w internatach i bursach.

§ 68. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskim winni w miarę możliwości ułatwić uczniom, pozostającym ostatni rok w szkole, poinformowanie się o różnych zawodach, ewentualnie przy pomocy poradni zawodowych¹⁾.

§ 69. W pracy wychowawczej szkoły biorą udział wszyscy nauczyciele. Ze względu na charakter szkoły powszechnej i jej organizację każdy nauczyciel własny i kierownik z reguły jest opiekunem klasowym.

¹⁾ Obacz uwagę: Poradnictwo zawodowe, str. 39 niniejszej pracy.

§ 70. Opiekun klasowy ma pod swoją opieką jedną lub więcej klas. Rozkład obowiązków opiekuńczych nad klasami powinien być możliwie równomierny.

Należy dążyć do tego, aby opiekę nad daną klasą lub klasami miał nauczyciel, który ma w tej klasie czy klasach większą liczbę godzin nauki, przy tym jednak jest pożądana ciągłość pracy opiekuńczej, polegająca na sprawowaniu opieki nad tymi samymi uczniami przez parę lat.

VII. Uczniowie.

A. Zadania i obowiązki uczniów.

§ 71. Wychowując się i kształcąc w szkole, uczeń ma przysposobić się do tego, by przez dalszą pracę nad sobą w okresie młodzieńczym stał się pożytecznym obywatelem Państwa.

§ 72. Uczeń dąży do wyrobienia religijnego, do uszlachetnienia swych uczuć i umacniania charakteru, a zarazem kształci swój umysł i zdobywa sprawność fizyczną.

§ 73. W szczególności uczeń:

a) pracuje chętnie i sumiennie w szkole i w domu, starając się, by praca jego była zawsze rzetelna, dokładna i wytrwała,

b) wypełnia dokładnie wszystkie swoje obowiązki,

Uczeń:

Dr. B. Nawroczyński: Uczeń i klasa. II. wyd. Warszawa. 1931.

Dr. J. Kuchta: Rozwój psychiczny młodzieży a praca szkolna. III. wyd. Warszawa. 1933.

F. Śliwiński: Wskazania Wychowawcze, zawarte w rozporządzeniach i okólnikach Minist. W. R. i O. P. Łódź. 1935.

c) kocha rodziców, szanuje nauczycieli, a względem wszystkich osób, które go otaczają, jest ufny, życzliwy i uczynny, w miarę możliwości pomaga w pracy innym, zwłaszcza słabszym od siebie,

d) jest koleżeński, bierze czynny udział w życiu swej klasy, a w klasach wyższych nadto w życiu organizacji uczniowskich, do których należy,

e) dba o czystość ciała, jest schludny w ubiorze, współdziała w utrzymywaniu ładu w szkole, szanuje cudzą własność i ochrania dobro publiczne, a zwłaszcza nie niszczy przedmiotów i urządzeń szkolnych,

f) ćwiczy i usprawnia ciało, aby być zawsze dzielny i zdolnym do znoszenia niewygód.

Uczeń jest śmiały i pogodny, zawsze mówi prawdę, kocha swoją szkołę i dba o jej honor.

B. Przyjmowanie i przechodzenie uczniów.

§ 74. Zasady przyjmowania uczniów do klasy I określają przepisy o wykonaniu obowiązku szkolnego.

§ 75. Przyjmowanie do klasy II i następnych odbywa się na zasadzie osobnych przepisów z zachowaniem następujących warunków:

a) wiek nie niższy niż 7 lat ukończonych — dla kandydata do klasy II; wiek ten podwyższa się stopniowo o jeden rok do każdej następnej klasy,

b) egzamin wstępny, stwierdzający, że kandydat posiada zasób wiadomości i sprawności, wymaganych dla wstępujących do danej klasy.

§ 76. W obrębie szkół tego samego stopnia przechodzenie uczniów z klasy do klasy odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu, przewidzianego w § 75 lit. b), i bez straty roku.

§ 77. Przechodzenie uczniów szkół stopnia I do szkół stopnia II i III oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia III odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu:

1. ze szkół stopnia I: a) po ukończeniu kl. I, II, III — do kl. II, III, IV b) po ukończeniu z pomyślnym wynikiem co najmniej jednego roku kl. IV — do kl. V	}	szkół stopnia II i III,
2. ze szkół stopnia II: po ukończeniu kl. I, II, III, IV, V — do kl. II, III, IV, V, VI szkół stopnia III.		

§ 78. Poszczególni uczniowie, jeśli wynik ich nauki, stwierdzony na świadectwie rocznym (§ 86), jest pomyślny, mogą przechodzić na warunkach wskazanych w § 75:

1. ze szkół stopnia I: po jednym roku klasy III — do klasy IV, a wyjątkowo po drugim roku klasy IV — do klasy VI	}	szkół stopnia II i III,
2. ze szkół stopnia II: po jednym roku klasy VI — do klasy VII stopnia III.		

§ 79. Przechodzenie uczniów szkół stopnia III do szkół stopnia II i I oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia I odbywa się na podstawie świadectwa:

1. ze szkół stopnia III: a) po ukończeniu kl. I, II, III, IV, V — do kl. II, III, IV, V, VI b) po ukończeniu kl. VI — na drugi rok nauki kl. VI	}	szkół stopnia II

c) po ukończ. I, II — do kl. II, III szkół stopnia I;
3. ze szkół stopnia III i II:

po ukończeniu kl. III, IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku nauki świadectwo ukończenia szkoły.

§ 80. Przechodzenie uczniów w obrębie szkół różnych stopni w przypadku niepomyślnego wyniku nauki w danej klasie odbywa się w sposób następujący:

<p>1. ze szkół stopnia I do szkół stopnia II i III
ze szkół stopnia II do szkół stopnia III
ze szkół stopnia III do szkół stopnia II</p>	} do takiej samej klasy jak ta z której uczeń przechodzi;

jeżeli jednak uczeń klasy IV szkoły stopnia I ukończył pierwszy rok nauki z wynikiem pomyślnym, a drugi rok nauki z wynikiem niepomyślnym, przechodzi na podstawie świadectwa do klasy V szkół stopnia II i III;

2. ze szkół stopnia II i III do szkół stopnia I:

a) z kl. I i II — do kl. I i II

z kl. III — na drugi rok nauki w kl. III,

b) z kl. IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku nauki świadectwa ukończenia szkoły.

C. Ocena uczniów.

§ 81. Nauczyciel, dążąc stale i konsekwentnie do urabiania sobie opinii o uczniu, poznaje możliwie dokładnie:

a) warunki domowe życia i pracy ucznia,

- b) jego właściwości fizyczne i stan zdrowia,
- c) jego właściwości psychiczne, a zwłaszcza przejawiające się u niego zainteresowania i uzdolnienia,
- d) ustosunkowanie się jego do pracy, zwracając szczególną uwagę na pilność i wytrwałość,
- e) wyniki osiągnane w pracy,
- f) ustosunkowanie się jego do życia klasy i szkoły.

W szczególności nauczyciel wnika w trudności, których uczeń nie może pokonać, i stara się poznać przyczyny niepowodzeń ucznia w pracy.

§ 82. Kierując się powyższymi danymi, nauczyciel stosuje odpowiednie środki oddziaływania wychowawczego i pomaga uczniowi w pracy, udzielając mu w miarę

Dzieci
upośledzone:

Dr. W. Sterling: Opieka lecznicza nad dzieckiem anormalnem. Warszawa. 1935.

Dr. W. Sterling: Dziecko umysłowo upośledzone. Warszawa. 1929.

Dr. W. Sterling: Dziecko moralnie zaniedbane. Warszawa. 1929.

Dr. W. Sterling: Dziecko histeryczne. Warszawa. 1928.

Dr. W. Sterling: Dziecko psychopatyczne. Warszawa. 1928.

W. Świda: Zakłady dla niepoprawnych w praktyce sądów polskich. Warszawa. 1936.

Dr. J. Kuchta: Dziecko włóczęga. Warszawa. 1933.

Poradnictwo
zawodowe:

Dr. Br. Biegeleisen: Poradnictwo zawodowe a szkoła. Kraków. 1928.

Dr. W. Medyński: Zdrowie a wybór zawodu. Kraków. 1929.

Poradnik zawodowy dla dziewcząt. Kraków. 1930.

F. Baumgarten: Badanie uzdolnień zawodowych. Warszawa. 1930.

potrzeby wskazówek, niezbędnych do jej poprawienia i ulepszania.

§ 83. We wszystkich klasach — z wyjątkiem klasy I — nauczyciel, przyjmując jako kryterium wymagania obowiązującego programu, ustala z końcem każdego okresu oceny wyników nauki ucznia ze wszystkich przedmiotów, których uczy, oraz ocenę zachowania się ucznia. Przy ocenach postępu ze śpiewu i ćwiczeń cielesnych bierze się przede wszystkim pod uwagę wysiłki ucznia w kierunku zdobywania usprawnienia, odpowiadającego jego możliwościom. Oceny wyraża się w odpowiednich stopniach. O ile w danej klasie uczy kilku nauczycieli, ustala ocenę zachowania się ucznia Rada Pedagogiczna (ewentualnie w składzie niepełnym). W księgach szkolnych notuje się prócz stopni krótkie motywy ocen niedostatecznych.

Stopnie, ustalone z końcem okresu drugiego są zarazem stopniami za pierwsze dwa okresy, stopnie, ustalone z końcem okresu trzeciego, są zarazem stopniami rocznymi¹⁾.

Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczeń otrzymuje świadectwo, które zawiera wyrażone w stopniach, oceny wyników nauki ze wszystkich przedmiotów, nauczanych w danej klasie, oraz ocenę zachowania się ucznia.

O wynikach nauki po drugim²⁾ okresie zawiadamia się rodziców względnie opiekunów uczniów.

¹⁾ Tekst według Rp. Ministra W. R. i O. P. z 30. X. 1935 Nr. II. Pr. 6004/35.

²⁾ Tekst według rozporządzenia Ministra W. P. i O. P. z dnia 30. X. 1935, Nr. II. Pr. 6004/25.

Drugoroczność : Obacz str. 23 niniejszej pracy.

§ 84. Uczniowie klasy I nie otrzymują wyrażonych w stopniach ocen ani świadectw szkolnych. Z końcem jednak pierwszego półrocza oraz z końcem każdego następnego okresu nauczyciel ustala opinię swoją, dotyczącą zachowania się oraz postępów ucznia w nauce, i zapisuje ją do ksiąg szkolnych.

§ 85. Wszyscy uczniowie klasy I przechodzą w zasadzie do klasy II.

Pozostawienie ucznia w klasie I na rok drugi może nastąpić wtedy jedynie, gdy uczeń wskutek zbyt słabego rozwoju i przygotowania w żaden sposób nie będzie mógł sprostać wymaganiom programu klasy II.

Uczniowie klasy I otrzymują z końcem roku szkolnego zaświadczenie, stwierdzające, czy przechodzą do klasy II, czy też pozostają w klasie I.

Promowanie uczniów do klasy III i następnych odbywa się na podstawie stopni rocznych ze wszystkich przedmiotów obowiązujących, nauczanych w danej klasie. Uczeń jest promowany do klasy następnej, o ile z przedmiotów tych posiada stopnie conajmniej dostateczne.

W wyjątkowych przypadkach, określonych przez specjalne przepisy, uczeń może być promowany do klasy następnej, o ile z przedmiotów tych posiada stopnie co najmniej dostateczne.

Kierownik szkoły ma obowiązek wspólnie z nauczycielem zbadać dokładnie tych uczniów, którym grozi niez uzyskanie promocji. Dotyczy to zwłaszcza uczniów tych klas, które uczy jeden nauczyciel.

Decyzję o niepromowaniu ucznia należy w księgach szkolnych uzasadnić.

§ 86. Uczniowie, uczęszczający do klas dwu względnie trzyletnich, przechodzą bez wyjątku w obrębie tych klas z jednego roku nauki na drugi i otrzymują na świadectwie rocznym stwierdzenie pomyślnego lub niepomyślnego wyniku nauki.

D. Ukończenie szkoły i uprawnienia.

§ 87. O ukończeniu szkoły powszechnej stanowi pomyślny wynik nauki w ostatnim (najwyższym) roku nauczenia, a mianowicie: w szkole stopnia I — w trzecim roku nauki w klasie IV (z uwzględnieniem jednak postanowień § 79 p. 3 i § 80 p. 2 b), w szkole stopnia II — w drugim roku nauki w klasie VI (z uwzględnieniem postanowień § 79 p. 1 b), w szkole stopnia III — w klasie VII.

Uczniowie, którzy w powyższy sposób ukończyli naukę, otrzymują świadectwa ukończenia szkoły powszechnej stopnia I, II lub III.

§ 88. Uczniowie, którzy uczynili zadość obowiązkowi szkolnemu, a nie mają warunków do otrzymania świadectwa ukończenia szkoły powszechnej, otrzymują, gdy opuszczają szkołę, zaświadczenie, stwierdzające wypełnienie obowiązku szkolnego z wyszczególnieniem stopnia szkoły, czasu trwania nauki i ukończonej przez nich klasy względnie klasy i roku nauki.

§ 89. Ukończenie szkoły powszechnej stopnia II i III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminariach dla wychowawczyń przedszkoli, w szkołach zawodowych stop-

Klasyfikacja:

Dr. K. Sośnicki: Zarys dydaktyki.
Lwów. 1925.

T. Sołtysik: Egzaminy. Kraków. 1909.

S. Klebanowski: Co ma dać dzieciom szkoła powszechna? (j. w.)

nia gimnazjalnego, opierających się na drugim lub trzecim szczeblu programowym, oraz w szkołach zawodowych dokształcających, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 90. Ukończenie klasy VI szkoły powszechnej stopnia III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminariach dla wychowawczyń przedszkoli oraz w szkołach zawodowych, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 91. Ukończenie z pomyślnym wynikiem klasy IV szkoły powszechnej stopnia III lub II albo pierwszego

Dalsze studia:

S. Skrzywan: Jak budujemy nasze szkolnictwo zawodowe? Warszawa. 1935.

S. Klebanowski: Jak ma gimnazjum ogólnokształcące uczyć i wychowywać młodzież? Warszawa. 1935.

Samokształcenie. Czytelnictwo:

W. Spasowski: Zasady samokształcenia. Warszawa. 1923.

H. Radlińska, M. Gutry, M. Groslikowa: Czytelnictwo dzieci i młodzieży. Warszawa. 1932.

H. Radlińska: Książka wśród ludzi. Warszawa. 1932.

Dr. J. Kuchta: Książka zakazana. Warszawa. 1934.

E. Chwałewik: Święto Książki Polskiej. Warszawa. 1929.

J. Ippoldt: Jak młodzież naszą zachęcić do czytania? Lwów. 1932.

E. Króliński: Polska literatura dla dzieci i młodzieży. Lwów. 1927.

S. Wiącek, J. Ciepielewski: Czytanie w szkole powszechnej. Warszawa. 1934.

J. Pękalski: Drogi książki. Włocławek. 1933.

F. W. Foerster: Wychowanie i samowychowanie. Lwów. 1934.

roku nauki w klasie IV szkoły powszechnej stopnia I daje podstawę do nauki w szkołach zawodowych stopnia niższego oraz w szkołach kształcących zawodowych, opierających się na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej.

Postanowienia przejściowe.

§ 92. W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólne liczby uczniów w szkole każdego stopnia mogą być o 20 większe od liczb, wskazanych w §§ 8—10, t. j. mogą wynosić:

Harcerstwo :

B. W. Lewicki: Literatura harcerska. Lwów. 1935.

J. Zwolakowska: W gromadzie zuchów. Katowice. 1923.

A. Kamiński: Książka wodza zuchów. Katowice. 1933.

A. Kamiński: Antek Cwaniak. Katowice. 1932.

„Harcierz”. Miesięcznik dla młodzieży harcerskiej. — 1937.

Życie zbiorowe:

R. Narloch: Samorzutne zespoły dziecięce w wieku szkolnym. Warszawa. 1935.

J. Ostrowski: Żywa szkoła. Warszawa. 1927. (Część praktyczna).

J. Ostrowski: Najjaśniejsza Rzeczpospolita. Lwów. 1932.

W. M. Dougall: Psychologia grupy. Warszawa. 1930.

L. J. Bykowski: Organizacje uczniowskie. Warszawa. 1918. (j. w.)

I. Posseltówna: (j. w.) obacz str. 29 niniejszej pracy.

A. Litwin: Organizacja wycieczek na podstawie nowych programów. Warszawa. 1933.

Dr. J. Kuchta: Dziecko włóczęga. Warszawa. 1933.

1. w szkole stopnia I o 1 nauczycielu — 80 uczniów,
w szkole stopnia II o 2 nauczycielach — 140 uczniów,
2. w szkole stopnia II o 3 nauczycielach — 180 uczniów,
w szkole stopnia II o 4 nauczycielach — 230 uczniów,
3. w szkole stopnia III o 5 nauczycielach — 280 uczniów,
w szkole stopnia III o 6 nauczycielach — 330 uczniów.

Charakter:

St. Szuman, St. Skowron: Organizm a życie psychiczne. Warszawa. 1934. str. 350—377.

J. Mc. Cunn: Kształcenie charakteru. Warszawa. 1935.

Fr. W. Foerster: Szkoła i charakter. Lwów. 1928.

M. S. Gillet, Z. K.: Kształtowanie charakteru. Poznań. 1936.

E. Barker: Charakter narodowy. Warszawa. 1933.

Z. Mysłakowski: Państwo a wychowanie. Warszawa. 1935.

Samorząd
w szkole:

W. Przanowski, M. Szczawińska, J. Wójcik: Samorząd w szkole powszechnej. Warszawa. 1928.

T. A. Koziara: Elementy samorządu. „Chowanna”. Katowice. 1932.

W. Stefanowski: Samorząd uczniowski. Warszawa. (Bluszcz)

A. Ferriere: Samorząd uczniowski. Warszawa. 1933.

A. Patkowski: Wychowanie pokolenia w duchu demokratycznej idei spółdziałania. Warszawa. 1922.

§ 93. W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólna liczba uczniów w klasie (oddziale), komplecie, zespole może być o 10 większa od liczby, wskazanej w § 48, t. j. może wynosić 60.

Pogląd na świat: St. Szuman, J. Pieter, H. Weryński:
Psychologia światopoglądu młodzieży. Warszawa-
Kraków. 1933.

LWÓWSKA BIBLIOTEKA WYCHOWAWCZO-DYDAKTYCZNA

LWÓW, BATOREGO 26.

POLECA

1. Mysłakowski Zygmunt Dr. Prof. U. J.: **Nau-
czanie żywe a podręcznik szkolny.**
Cena 2 zł. 40 gr.
2. Kuchta Jan Dr. Prof.: **Uczeń zuchwały.**
(W druku)
3. Croner Eliza Dr. (Berlin): **Nowoczesne
wychowanie dziewcząt.**
Cena 1 zł. 80 gr.

BIBLIOTEKA WYCHOWAWCZA M. ARCTA

POLECA

1. Bystrzeński Jan Dr. Prof. U. W.: **Uspołecz-
nienie szkoły.**
Cena 90 gr.
2. Kuchta Jan Dr. Prof.: **Dziecko włóczęga.**
Cena: 2 zł. 80 gr.
3. Kuchta Jan Dr. Prof.: **Książka zakazana,**
jako przedmiot zainteresowań młodzieży
w okresie dojrzewania.
Cena 2 :

KSIĘGARNIA WYDAWNICZA
R. SCHWEITZERA
WE LWOWIE, BATOREGO 26.

przyjmuje zgłoszenia prenumeraty kwartalnej
i półrocznej na tomiki

„LWOWSKIEJ BIBLIOTECZKI PEDAGOGICZNEJ“

**Cena każdego zeszytu w prenumeracie
wynosi tylko 90 groszy.**

Prenumerata kwartalna wynosi 2 zł. 70 gr.
(Koszty przesyłki 10 gr. od tomiku opłaca adresat)

Prenumerata półroczna wynosi 5 zł. 40 gr.
(Koszta przesyłki pocztowej opłaca księgarnia)

Prenumeratę za I kwartał względnie I półrocze
roku 1937 zgłaszać można do dnia 28. III. 1937.

KSIĘGARNIA WYDAWNICZA R. SCHWEITZERA
WE LWOWIE, UL. BATOREGO 26.

RP 4764